

Terug naar Papua

Eigenlijk wil ik niet, maar ik móet. Misschien is dát wel het verhaal achter mijn reis naar Papua, het gebied waar ik mijn prille jeugd doorbracht. Ik wil eigenlijk niet omdat het erg ver weg is, omdat, omdat... Maar ik móet omdat ik het mezelf heb opgelegd er ooit nog eens terug te keren, rond te kijken, vooral in Manokwari de stad waar ik kleuter was. Het moet nú omdat dit dé gelegenheid is, want zoon en schoondochter gaan die kant op. Voor hen zal dit een oriëntatiereis zijn, omdat Papua hun tijdelijke domicilie wordt vanwege ontwikkelingswerk. Ik kan me bij ze voegen: veiliger, gemakkelijker, fijner in alle opzichten, vooral mentaal. Het is nu of nooit. Nu dus.

De psychiater kijkt mij, man van 58, indringend aan. Hij heeft net van me te horen gekregen dat ik afreis naar de andere kant van de wereld. Hij is stil, want verbouwereerd. “En hoe dat zo ineens?”, vraagt hij zijn keel schrapend. Ik vertel hem de langere versie van het bovenstaande verhaal, en dat ik in een vlag van durf en euforie op een goede, dan wel kwade dag via internet een retourticket heb gekocht naar Jakarta. En dát voor iemand die zich dagelijks schrap moet zetten om de supermarkt te betreden, die nauwelijks naar kappers, restaurants en bioscopen durft, moeite heeft met openbaar vervoer. Iemand die geregeld onwel is geworden onder vreemden, in openbare gelegenheden; een bangerd die het liefst in, om of nabij huis vertoeft. Jawel, sociale angst. De arts kan het maar moeilijk geloven en prevelt wat jargon, iets met ‘manie’ en ‘ultieme *exposure*’.

Benuwd

Grootste obstakel lijkt de reis zelf: drie luchtsprongen zijn nodig om er te komen. De eerste vlucht, van Amsterdam naar Jakarta duurt zo’n veertien uur. Dankzij vroeg, digitaal inchecken zit ik gelukkig aan het raampje van de KLM-747, maar tevens erg benauwd. De twee vrouwen naast me reizen ook solo, een Indonesische en een Engelse, beiden zijn erg praatgraag. Ik doe of ik slaap, maar zodra ik met de ogen knipper word ik de conversatie binnengesleurd. Zo vraagt de Indonesische me wat ik in haar land ga doen. Ik zeg dat ik doorreis naar Papua waarop ze me aankijkt alsof ze zojuist cholera bij me heeft gediagnosticeerd. “Adoeh Papua!”, ontsnapt haar. Het toont hoe Indonesiërs tegen deze verre provincie aankijken: een soort Siberië. Ik ben me weer eens bewust van de geschiedenis van Papua, ooit Nederlands Nieuw-Guinea, ooit Irian-Jaya. Een gebied dat in 1962 door Nederland, onder druk van de VS en de VN, moest worden overgeleverd aan Indonesië. Een gebeurtenis die regelrechte onderdrukking van de autochtonen - de Papoea’s - zou inluiden. Ondanks dat ik bij de catering voor rode wijn koos, wil die verlossende slaap maar niet komen. De dames naast me kakelen stug door. Mentaal red ik het nog wel, maar mijn lijf protesteert meer en meer. Ik verkramp en foeter binnensmonds dat rijk ‘echt wel’ gelukkig maakt, want in dat geval had ik business class gevlogen...

De afhandeling in Jakarta verloopt stroperig, maar ik overleef het bevend. Vervolgens maak ik me klein in een stil hoekje en wacht op zoon en schoondochter. Vreemd, daar zit ik dan, in mijn uppie, in het land waar achtenvijftig jaar geleden mijn wieg stond. Natuurlijk zijn daar ook die eerste, en toch zo vertrouwde gewaarwordingen: de geuren, vooral die van kruidnagelsigaretten, de mierzoete deo’s, de (lichaams)taal, donkere ogen, de lach, allemaal levenslang op mijn harde schijf zittend. Ik word volledig in beslag genomen door mijmeringen en flashbacks, wat het angstduiveltje rustig houdt. Eindelijk, daar landt de Airbus van Cathay Pacific komend uit Hongkong. Ik omarm de kinderen. Nestwarmte.

Geuren, kleuren

We willen direct door, want er gaat vandaag nog één vlucht naar Makassar op Sulawesi, het vroegere Celebes. Op het allerlaatste moment kunnen we nog inchecken. Alles gaat razendsnel - we rennen door de *gate* - en dat is in mijn geval alleen maar prettig, want het laat geen tijd voor overdenkingen. Rond middernacht landen we. Een taxi brengt ons door een unheimische omgeving naar ons hotelletje in het centrum, dat we in de Lonely Planet hebben 'geprikt'. Om 02.00 uur stap ik, na een hete douche, in bed. Kapot als ik ben, kan ik niet nalaten nog even te zappen, want er staat een grootbeeld TV aan mijn voeteneind. Ik zie flitsen van een Indonesische Idols die weer wordt onderbroken door een commercial van Friesche Vlag (?!). Op een andere zender is Europees voetbal: Manchester United tegen Real Madrid. Het staat nog 0-0 als de man met de hamer eindelijk zijn zin krijgt.

De volgende morgen zijn we nog zo uitgeteld dat we besluiten nóg een dag en een nacht hier te verblijven. Niet alleen bevat ons het hotelletje, maar per slot van rekening is Makassar ook een interessante stad, met geschiedenis. Terwijl zoon en zijn eega zich met een bècak naar Fort Rotterdam (bekend uit de tijd van de VOC) laten rijden, slenter ik door de nauwe straatjes rond het hotel. Ineens sta ik zomaar in het hart van deze miljoenenstad. Alles schettert, toetert, walmt en schreeuwt. Geuren, kleuren, vormen en indrukken versmelten tot een harpoen die dwars door mijn lichaam wil. Mijn zintuigen veroorzaken pijn, mijn organen gonzen, aderen gisten. Iedereen roept 'hey mister' naar me – ik ben de enige witte mens op deze krankzinnige plek. En dan breekt paniek in me uit. In versnelde pas bereik ik zwetend het hotel. Ik vlucht naar boven, hijg uit op mijn kamer. Weer tot rust gekomen, bestel ik beneden in de lobby een geurige 'koffie toebroek'. Ik slik gelijk ook maar mijn eerste malariapil, want morgen betreden we risicogebied: Papua.

Splendid isolation

De volgende dag zie ik vanuit de lucht de eerste vooruitgeschoven eilandjes: groene, harige wratten omzoomd door maagdelijke zandrepen temidden van koraaltuinen in een jadekleurige zee. Water gaat over in vaste land, wat feitelijk onjuist is want ook Nieuw-Guinea is een eiland, na Groenland het grootste ter wereld. Hieronder ligt de grens waar we de Aziatische wereld achter ons laten en de Australische betreden: zoogdier wordt buideldier. Ik heb een ultiem uitzicht over eindeloos regenwoud dat als een geplooid tafellaken onder me door glijdt in een medley van groenen. Overal glooiingen, bergen, hoogvlakten, meanderende koffiekleurige rivieren, heel sporadisch een huttdorpje tegen een bergflank of rivier geplakt. Nergens infrastructuur, *splendid isolation*. Hier geen Idols, Friesche Vlag of Champions League.

“Soms wil je dood”

Eenmaal geland in Manokwari gaat het fout met me. We moeten in een piepkleine, drukke, smoorhete, vrijwel raamloze terminal wachten op onze rugzakken. Dát wordt me teveel. Pffft. Als ik bijkom weet ik me aangestaard door tientallen nieuwsgierige, donkere hoofden. Een man voelt aan mijn pols, het is een Javaanse arts die toevallig in ons vliegtuig zat. Ik heb, in de paar seconden dat ik 'weg' was, ook nog eens in mijn broek geplast. En ik geef over. Soms wil je dood...

Herkenning

We betrekken een eenvoudig, maar prima gesitueerd 'losmen' (jawel, van het oud-Nederlandse 'logement'), aan de rand van Manokwari. En terwijl J. en E. enkele projecten bezoeken, begin ik heel voorzichtig de stad uit mijn kleuterjaren te verkennen. Eerst kleine rondjes door de kampong, dan steeds verder. Soms per bromfietstaxi. Ik ontdek de schoonheid

van de stad die is gelegen aan een turkooizen baai waarin een aantal palmeilanden drijven. Langs het water de paalwoningen van de vissers. Hogerop de hotels, banken en kantoren, de vele kerken en moskeeën (Indonesiërs zijn meestal moslim, Papoea's christelijk), scholen, gouvernementsgebouwen en vanzelfsprekend de kampongs en betere woonwijken. Aan de randen van dit levendige stadje, met zo'n dertigduizend zielen, staat het regenwoud te dringen. Dit alles wordt afgekaderd door een mistig, majestueus hooggebergte. Ik kuier door dit tropische amfitheater, herken daarbij de locatie van mijn schooltje, de *aloen-aloen*, het strand van Pasir Putih waar we altijd gingen zwemmen en het oude Nederlandse officiersonderkomen. Ook 'ons' ziekenhuis staat er nog. Bijzonder daarbij is dat ik me met name de betonnen afwateringsgoten herinner. Misschien heb ik daar wel eens gespeeld, of anders is het wellicht iets Freudiaans. Ons oude huis is helaas verdwenen, ook de plek vind ik niet terug. Maar voor mij blijven er natuurlijk toch grenzen aan zo'n verkenningstocht: ik vermijd het drukke centrum en de kleurrijke fruitmarkt. Ook laat ik de vele restaurants links liggen, maar niet zonder moeite, want ik adoreer de Indonesische keuken. Daarentegen snoep ik weer wel bij de stalletjes langs de weg.

Veilig

Na Manokwari houdt de wereld echter niet op. We snorkelen over bont koraal en tussen fabelachtige vissen, zien walvissen, dolfinen, zeeslangen en reusachtige manta's. Over ons heen - en vrijwel pal over de Evenaar - vliegen kaketoets, parkieten en fregatvogels. We slapen bij *locals* in paalwoningen, ontlasten ons op plekken die de grootste nachtmerrie zullen zijn voor iemand met smetvrees; we worden bestookt door muskieten, ik gebeten door een hond. We schrikken op bij een aardbeving, laten onze nierstenen vergruizen tijdens urenlange jeepritten, lijden aan diarree én aan hoogtevrees (touwbrug!), pruttelen in smalle prauwtjes over transparant water, zien mensen lijden aan malaria en andere narigheid. Maar toch: overal die lachende donkere gezichten, monden rood van de betelnotenpruim; de naaktheid van de bergbewoners, hun overrompelende vrolijkheid en vriendelijkheid.

Tabee Papua. Ik vlieg huiswaarts, terugdenkend aan de afgelopen vier weken. Ook deze vlucht duurt me veel te lang. Maar gelukkig, daar steekt de *captain* al met nasale stem zijn riedel af. Hij bedankt ons reizigers *on behalf of the crew* en wenst ons ook nog eens *a pleasant stay in Holland*. Dat gaat vast lukken, want mijn lief staat me direct na de douane op te wachten. Ik ben thuis. Veilig.

R.